

Mezinárodní vědecká konference *Stopy polských šlechtických rodů na území České republiky v 16.–20. století, Telč, 25.–26. října 2017*

Půvabnou a historií sálající jihomoravskou Telč si za místo svého jednání vybrali Filozofická fakulta Ostravské univerzity, v čele s organizátory celého podniku Jiřím Brňovjákem a děkanem Alešem Zářickým, a s ní spřátelené polské instituce pro své další zasedání (předchozí se konalo ve Vranově nad Dyjí) k problematice polské šlechty na českém území. Jednání, jehož se z čestných hostů zúčastnila např. Jadwiga Czartoryská, probíhala v Panském dvoře, který po nedávné rekonstrukci nabízí ideální prostory a zázemí pro podobné podniky. Konferenci zahájil již v podvečer 25. října soliterní úvodní referát „domáciho“ Oldřicha Zdražila, v němž autor publikum stručně seznámil s historií města Telče a následně pak se zdejším pobyttem internovaných účastníků polského Lednového povstání v letech 1863–1864. Ostatně, i díky této souvislosti byla Telč vybrána coby místo rokování. Jednalo se tehdy asi o stovku osob, které byly rakouskými úřady internovány v bývalé telčské jezuitské koleji. Tito Poláci měli velmi dobré vztahy s místními a tři z nich zde v důsledku úmrtí zůstali již natrvalo. Během roku 2018 by jim zde dle sdělení O. Zdražila měla být odhalena pamětní deska. Po této přednášce proběhla v prostoru informačního střediska Panského dvora vernisáž panelové výstavy o polských šlechtických rodech na Moravě a v české části Slezska (mj. šlo i o Mniszky, kteří byli majiteli zmíněného Vranova nad Dyjí). Autory doprovodných textů jsou Jiří Brňovják a Jan Saheb.

Hlavním jednacím dnem konference byl ovšem čtvrtek 26. října, kdy zaznělo celkem devět referátů. Ještě před nimi proběhlo oficiální zahájení s proslovy, jak již uvedených Brňovjáka a Zářického, tak mj. Agnieszky Czajkowské, děkanky filozofické fakulty čenstochovské univerzity. Poté již vystoupil Marek Starý s příspěvkem Panství Roudnice nad Labem jako cíl majetkové expanze polské aristokracie v 16. století. Nejprve ovšem, coby osoba z nejpovolanějších, zkonstatoval, že do Čech před Bílou horou (a po ní tomu nebylo jinak) přišlo překvapivě jen minimum polských rodů. Na Roudnici to byli Tarnovští z Tarnova (od 1543) a po komplikovaném sporu o jejich dědictví posléze knížata Ostrožská; ani z jedněch přitom česká šlechta nebyla nijak nadšená. Starý se zabýval také okolnostmi zisku českého inkolátu oběma polskými rody. Marek Vařeka v referátu Rytířský rod Tarnovských z Tarnůvky a jeho působení u Pernštejnů přítomné plénium seznámil s dějinami drobného rytířského rodu původem z Velkopolska, jehož příslušníci byli perňštejnskými vrchnostenskými úředníky, Petr ve druhé polovině 16. století hejtmanem plumlovského panství. Na Moravě vlastnili pouze drobné majetky (domy, mlýn). Boguslaw Czechowicz nastínil osudy asi nejznámějšího polského rodu, který zakotvil v Čechách, aniž by se ale zatím dočkal adekvátní pozornosti domácí historiografie – Rozdražovských z Rozdražova v 16. a 17. století. Ti se angažovali takřka po celé Evropě, u dvorů i jako vysocí církevní hodnostáři, měli též rozsáhlé statky. V Čechách především Blatnou, ve Slezsku se jejich základna koncentrovala kolem města Paczków. Životní peripetie císařského generála Martina Maxmilána z Golče shrnul Jan Kilián, aby se poté věnoval jeho pomořanskému původu v oblasti Wałczska i dalším příslušníkům z bohatého golčovského (goltzovského) rozrodu, kteří se objevili v Čechách i na Moravě. Už před Bílou horou měli generálovi vzdálení příbuzní reprezentativní dům ve Znojmě, po ní expandovali do Čech na Maštov a v Praze si v polovině 18. století vybudovali nádherný rokokový palác přímo na Staroměstském náměstí za účasti vynikajících architektů. Dopolední blok zakončil Zdeněk Hojda poutavým vylíčením životního příběhu mladého, avšak „zlého“ Jana Vejkarta Vřesovce z Vřesovic, který se dostal i do Sienkiewiczových

románů a během proslulé „potopy“ zahynul bídnou smrtí z rukou rozlícených polských sedláků. Během jediného roku se totiž tento syn nejvyššího českého mincmistra Viléma z Vřesovic a předešle účastník třicetileté války i válečník ve službách francouzského Condého, stihl coby švédský důstojník v Polsku „proslavit“ svou nezměrnou brutalitou.

Odpolední blok pokračoval referátem Jiřího Brňovjána o rodu Renardů a jejich působení v Horním Slezsku. Renardové byli francouzsko-německého původu, od roku 1741 se pyšili hraběcím titulem. V 18. století měli majetky v Polsku, ale vyprodali se z něj a zaměřili na Moravu (Deštné) a do Slezska (Strzelce Opolskie), kde v pruském politickém systému zastávali důležitá místa. Radka Polácha zaujala postava novojičínského okresního hejtmána Adama hraběte Chyszów-Romer a s ním spojená rodina Vetterů. Romer, jehož původ referent také objasnil, působil v Novém Jičíně jako úředník od roku 1879, za dalších osm let už zde byl hejtmánem. Sám byl majitelem polského zámku Inwald, zatímco Vetterové vlastnili půvabné sídlo Nová Horka u Studénky. Na závěr Polách zmínil rovněž osudy rodu Romerů ve 20. století. Krzysztof Czajkowski rozebral obsah knihy hostí vranovského zámku z 19.–20. století, která byla v majetku Adama Stadnického, příbuzného Mnisků (ti Vranov koupili od Althannů). Kniha zachycuje celou řadu předních polských šlechticů, ale nejen je, mezi hosty se objevil mj. též slavný spisovatel Henryk Sienkiewicz. Czajkowského pak subjektivními vzpomínkami doplnili potomci a příbuzní oněch polských majitelů vranovského zámku. Na závěr vystoupila Ewelina Mika s referátem o polské spisovatelce a literární historičce Marii Czapské a jejích českých vazbách. Czapská, rozená hraběnka (i když titul nepoužívala), přišla na svět v Praze – její matka pocházela z rodu Thun-Hohensteinů, považovala se za Češku a její dcera češtinu také ovládla.

Konference sice proběhla v poměrně komorní atmosféře a bez účasti širší veřejnosti (což je nicméně vzhledem k odlehlosti místa konání pochopitelné), ale v atmosféře velmi příjemné. Díky vydařenému počasí tak účastníci, zvláště polští, mohli ocenit krásy města zařazeného na seznam památek UNESCO již na počátku devadesátých let minulého století. Nezbyvá než těšit se na další podobné česko-polské setkání a samozřejmě i na vydání konferenčního sborníku.

Jan Kilián

Mezinárodní konference Reformácia v strednej a juhovýchodnej Európe/Reformati-on in Mittel- und Südosteuropa/Reformáció közép- és délkelet Európában, 4.–7. prosince 2017, Prešov

Prešovská univerzita v Prešove, Univerzita Karlova v Praze a Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest uspořádali ve dnech 4.–7. prosince v Prešově při výročí pěti set let od vystoupení Martina Luthera ve Wittenbergu a 350 let od založení prešovského kolegia mezinárodní konferenci na téma reformace ve střední a jihovýchodní Evropě. Zasedání, na které přijalo pozvání takřka neuvěřitelných 130 referentů (byť někteří se nakonec z různých důvodů zúčastnit nemohli), proběhlo v historické budově prešovského evangelického kolegia, především v jeho hlavním sále, dvoraně s knihovnou, v podobě z konce 19. století. Ovšem i v jiných krásných místnostech této budovy zazněly referáty z konferenčních sekcí a ke shlédnutí byla speciálně k tomuto podniku připravená výstava o reformaci. Vše bylo součástí a vyvrcholením celoročních tematických akcí v Prešově,

kteřý na jaře 2017 získal společně s devíti dalšími slovenskými městy titul „evropské město reformace“.

Po přivítání hlavním organizátorem akce, rektorem Prešovské univerzity prof. Peterem Kónyou, a dalšími činiteli, zazněly z úst Heinze Schillinga a Zoltána Csepregiho úvodní hlavní referáty. Schilling, mj. autor nejnovější monografie o Martinu Lutherovi, představil ve svém příspěvku s názvem „1517 – Weltgeschichte eines Jahres. Luther und die Reformation globalgeschichtlich kontextualisiert“ široký světový kontext počátku německé reformace, od Habsburků přes Španělsko a americké předkolumbovské civilizace až po Turky, bez jejichž tlaku na střední Evropu by se podle autora referátu luterská reformace vlastně vůbec nerozvinula. Schilling také upozornil na souvislosti s tehdejší významem četby a potřeby Bible v národních jazycích. Zoltán Csepregi coby ústřední zástupce velmi početné skupiny maďarských referentů pojednal o počátcích recepce Lutherova učení v Uherském království za posledního jagellonského panovníka, ovšem také ve značně širokém kontextu.

Poté se již publikum rozdělilo do tří sekcí, z nichž v první se jednalo o reformaci ve střední Evropě, ve druhé o školství a ve třetí o kulturu a umění. Stejný model pak zůstal zachován rovněž v následujících třech konferenčních dnech – po dvou hlavních referátech vždy následovalo sekční dělení, pouze se měnila pojednávaná problematika (kromě uvedených též bloky s názvy církev a církevní politika, teologie, osobnosti, protestantismus a společnost, spolužití konfesí). Dominovali sice maďarští a slovenští odborníci, nechyběli tu ale ani další zástupci z německy mluvících zemí, z Polska, ze Slovinska. Za zmínku ze širokého spektra nabídky pro zájemce o raný novověk (k nimž se řadí i autor této zprávy) stojí mj. pokus Evy Kowalské dobrat se ke klíčovým otázkám uherského luterství na přelomu 17. a 18. století, pojednání hostitele P. Kónyi o prešovském kolegiu a jeho osobnostech v 17. století, Karla Schwarze o reformaci ve spišských městech, Barnabáse Guitmana o reformaci v Bardejově či hned dva příspěvky k bardejovskému humanistovi Leonardu Stöckelovi a jeho rodu. Zvláštní kapitolu tvořily referáty k postavě a dílu Martina Luthera, třeba i včetně jeho postoje k Židům. Samozřejmě, na pořadu dne nebyl jen raný novověk, na své si přišli rovněž zájemci o moderní dějiny a reformovanou církev a její osobnosti v 19. a 20. století. Některé příspěvky byly i vyloženy bilanční – jako ten rakouského evangelického biskupa Michaela Bünkera (2017. Versuch einer Bilanz).

A výrazná byla přirozeně i česká stopa. Prim tu přitom sehrály poměrně logicky severozápadní Čechy, do nichž německá luterská reformace pronikla nejdříve a nejtrvaleji, jak o tom mluvil i Jan B. Lášek. Michaela Hrubá představila kulturně-historické souvislosti průniku luterství do tohoto prostoru, přičemž zdůraznila význam šlechty saského původu. Naopak Jan Kilián se věnoval konkrétně čtyřem městům v uvedeném regionu, tomu, kdy a jak do nich pronikla luterská reformace a stala se v nich dominantní konfesí. Jan Royt v ikonograficky bohatém příspěvku publikum názorně seznámil s luterskými památkami v severozápadních Čechách, včetně unikátně dochované malby Martina Luthera v kostele sv. Anny v Krupce či mimořádných sepulkrálních památek luteránské šlechty. Marie Marečková stručně pohovořila o českých novokřtěncích, Lena Arava Novotná zaměřila svou pozornost na první jezuity a na jejich snahu o reformaci v rámci katolické církve, Jaroslav Hrdlička konfrontoval minulost a přítomnost v díle Daniela Adama z Veleslavína a Martin Wernisch se zamyslel nad konfesními poměry v Čechách a na Moravě kolem roku 1575, kdy vyvrcholil zápas o Českou konfesí. Jan B. Lášek navíc patřil k oceněným pamětní medailí Prešovské univerzity za výzkum na poli reformace a společně s Heinzem Schillingem tu byl během druhého konferenčního dne (5. 12.) jmenován čestným doktorem.

Navzdory bohatému a náročnému programu, kdy jen málokdy zbyl i prostor na diskusi (která se nicméně bohatě rozvíjela v kuloárech), zvládli pořadatelé konferenci s naprostou bravurou a účastníkům se postarali nejen o ubytování a catering, ale i doprovodný kulturní program. Hned 4. prosince proběhla vpoledvečer trojjazyčná (slovensko-maďarsko-německá) bohoslužba v evangelickém chrámu Svätej Trojice naproti evangelickému kolegiu, další večer se hosté mohli v Divadle Jonáša Záborského těšit na představení Študentského divadla PU v Prešově s názvem Od kráľovstva ducha ku kráľovstvu človeka a nakonec 6. prosince na stejném místě na VI. Adventný koncert PU v Prešově. Nezbyvá než organizátorům srdečně poděkovat a popřát hodně štěstí a pevné nervy při sestavování konferenčního sborníku – či spíše sborníků?

Jan Kilián

Budova evangelického kolegia v Prešově, kde konference ve dnech 4.–7. prosince 2017 probíhala.

Zahájení konference 4. prosince 2017 rektorem Prešovské univerzity prof. Peterem Kónyou.

Publikum při poslechu referátů ve dvoraně prešovského evangelického kolegia.

Prof. Heinz Schilling při pronesení úvodního referátu.

Polsko-český seminář Archiwa uczelniane. Perspektywa porównawcza, Wrocław, 19. – 20. října 2017

Spolupráce mezi vysokými školami neprobíhá pouze ve výuce, vědě či výzkumu, ale rovněž v oblastech, které sice nepatří mezi jejich hlavní aktivity, ale jež jsou důležité z jiných důvodů. Jednou z těchto oblastí je i péče o archiválie, které vznikají z jejich činnosti a které jsou nejcennějšími prameny k jejich historii.

Výměna zkušeností v oblasti vysokoškolského archivnictví není však pouze tuzemskou záležitostí. Ve dnech 19. a 20. října 2017 se na téma univerzitních archivů uskutečnil v knihovně univerzitního Institutu kulturních studií ve Vratislavi (Wrocław) polsko-český seminář, jehož cílem bylo informovat se navzájem o stavu univerzitního archivnictví v obou zemích.

Seminář pořádalo Mezinárodní centrum slezských studií při Konferenci rektorů slezských univerzit ve spolupráci s archivem Vratislavské univerzity. V jeho úvodu přivítal účastníky rektor Adam Jezierski, který stručně promluvil o úloze vysokoškolských archivů. S krátkou úvodní zdrcí vystoupila rovněž ředitelka vratislavského univerzitního archivu Teresa Suleja.

Následovaly tři úvodní referáty: Beata Kajzer-Pasternak ze Státního archivu ve Vratislavi přednesla příspěvek o univerzitních archivech v Polsku, Karel Řeháček ze Státního oblastního archivu v Plzni seznámil přítomné s vysokoškolským archivnictvím v českém prostředí. Na závěr prvního bloku vystoupil Antoni Barciak ze Slezské univerzity v Katovicích a vzpomínal na počátky budování univerzitního archivnictví v Horním Slezsku.